

«Hvem er du når verden brenner?»

En utstilling om menneskers valg og dilemma under andre verdenskrig

Kunne du satt deg selv og dine nærmeste i fare for å kjempe for landet ditt? I ei tid hvor det er lite av alt, hva er du villig til å se gjennom fingrene med for å ha brød og vann på bordet? Hvem stoler du på, når verden rundt deg brenner?

Sammen med Norges arktiske universitetsmuseum planlegger Fakultetet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning en særegen utstilling om andre verdenskrig i Nord-Norge. Den skal ikke fokusere på krigsforløpet, tall og kamphandlinger, men på de allmenne dilemmaene menneskene som bodde her ble stilt overfor.

Gjennom historiene til personer som levde i krigsdramaet vil vi prøve å forstå hva som styrer valgene våre når situasjonen vi befinner oss i er ekstrem. Hva tenkte åttebarnsmoren som valgte å samarbeide med partisanene, selv om det betød at hun utsatte hele familien for livsfare? Hva tenkte den jødiske faren som tok familien med seg tilbake til Norge, etter å først ha kommet seg i sikkerhet i Sverige? Hva tenkte bedriftseieren som tjente gode penger på å bygge jernbane mellom Fauske og Narvik, og slik bidro til tysk krigføring og til utnyttelsen av krigsfanger?

Over hele verden kommer historikere, forfattere, filmskapere og kunstnere stadig tilbake til andre verdenskrig. De brutale hendelsene formet oss som mennesker og samfunn, og det er derfor naturlig at vi ser til krigsårene når vi spør oss selv: hvem er vi?

Fokuset på det allmennmenneskelige og psykologiske gjør utstillingen unik og aktuell. Hverdagen under andre verdenskrig var ekstrem. Samtidig lever vi nå i ei tid hvor amerikanske atomubåter skal legge til kai i Tromsø, hvor spenninga mellom stormaktene øker, hvor pandemien herjer, hvor klimaendringene blir mer og mer merkbare, og hvor 80 millioner mennesker er på flukt.

Vi søker midler for å formidle ny innsikt fra forskning på krigen i nord på en måte som skaper refleksjon rundt dagsaktuelle problemstillinger. Vi ønsker å ta i bruk alle de mulighetene som ligger i utstillingsrommet, slik at publikum selv kan kjenne på at valgets dilemma sjelden er enkelt.

Å utvikle utstillingsformatet med nye former for forskningsformidling, samt å øke samarbeidet med kunst- og kulturfeltet, er et uttalt mål fra UiTs ledelse. Temaet i denne utstillingen er særlig velegnet til å kunne svare på denne utfordringen.

Bakgrunn

Nordnorsk krigshistorie er brutal og hendelsesrik. Da tyskerne okkuperte bygder og byer, var de flere steder langt i overtall i forhold til innbyggerne. Langs kysten i vest, hvor primærnæringen var fiske, ble fjordene fylt av krigsskip og miner. I Narvik og fjellområdene rundt kjempet norske, franske, polske og engelske soldater blodige kamper mot tyskerne. I Finnmark, særlig nær den sovjetiske grensen i øst, måtte innbyggerne leve med stadige bombeangrep, og etter hvert en brutal tvangsevakuering og nedbrenning. Disse dramatiske omstendighetene er bakteppet for utstillingen. Faglig ansvarlige for utstillingen er professor Stian Bones og førsteamanuensis Marianne Neerland Soleim, begge erfarne forskere ved UiT Norges arktiske universitet.

Utstillingen er basert på forskningsprosjektet «I en verden av total krig: Norge 1939-45», som er et ambisiøst forsøk på å nytolke aspekter ved norsk historie under andre verdenskrig. Prosjektet er et institusjonsbasert strategisk program (ISP) finansiert av Norges forskningsråd. Prosjektet ledes fra UiT Norges arktiske universitet, og drives i samarbeid med Institutt for historiske studier ved NTNU, Narviksenteret og Institutt for forsvarsstudier i Oslo.

Parallelt med utstillingsprosjektet ved Norges arktiske universitetsmuseum, planlegges det et større utstillingsprosjekt som skal vises ved syv ulike institusjoner: Narvik Krigsmuseum, Forsvarsmuseet (Akershus festning), Rustkammeret (Trondheim), Bergenhus festningsmuseum, Marinemuseet (Horten), Vardøhus festning og Luftforsvarsmuseet i Bodø.

Utstillingsprosjektene vil utfylle hverandre og styrke oppmerksomheten rundt de nye perspektivene og kunnskapen som produseres i forskningsprosjektet.

Våre faglige ansvarlige er også involvert i et eget forskningsprosjekt om krigen i nord. I dette prosjektet samarbeider også forskerne om et bokprosjekt over tre bind om krigen i Nord-Norge. Boken er planlagt å lanseres rundt samme tidsrom som utstillingen åpnes.

Målgrupper

Utstillingen vil fokusere på to tema som erfaringsmessig når bredt: menneskelig psykologi og krigshistorie. Ambisjonen er å lage en utstilling hvor budskapet kan spisses mot ulike målgrupper gjennom undervisning, formidling og arrangementer.

Hovedmålgruppe vil være voksne i alderen 25 – 45. Mange i denne målgruppen får større ansvar og omsorgsoppgaver knyttet til relasjonene rundt seg, og vil kunne gjenkjenne kompleksiteten i å gjøre valg i uoversiktlige situasjoner.

En annen viktig målgruppe vil være barn og ungdom. Norges arktiske universitetsmuseum har egen museumspedagog som tilrettelegger undervisning til skoleelever i Troms og Finnmark. Tema fra utstillingen vil kunne inngå i fag som historie, samfunnsfag og etikk.

Tidsplan

Utstillingen er planlagt å åpne 8.mai 2022

Tidspunkt	Planlagt
Mars 2020 - august, 2021	Forprosjekt og søknad om finansiering
Mai- oktober, 2021	Anbudsrunde og prosjektplanlegging
Oktober 2021 - april, 2022	Produksjon av utstilling, planlegge og produsere for formidling, arrangementer, undervisning og markedsføring knyttet til utstillingen. Produsere utstillingskatalog
April 2022 - 8.mai, 2022	Ferdigstilling og promotering
8.mai, 2022	Åpning av utstilling
8.mai 2022 - 1. januar, 2023	Omvisninger, undervisning og formidling av utstilling. Innsalg til andre museer

Samlet egeninnsats, HSL og UMAK

Oppstart mars 2019- åpning mai 2022

Rolle	Stillings- prosent 2021	Stillings- prosent 2022	Årsverk	Sum, direkte og indirekte kostnader
Prosjektleder	70	60	1,37	1 210 000
Faglig ansvarlig	20	8	0,28	302 000
Faglig ansvarlig	20	8	0,28	302 000
Leder, FUF	20	20	0,40	430 000
Seniorrådgiver	20	8	0,28	272 000
Leder, museumsvakter	10	10	0,20	156 000
Museumsvakter	10	10	0,20	121 000
Formidling, utstillinger	10	10	0,20	164 000
Undervisning	15	30	0,40	378 000
Formidling/ markedsføring		10	0,10	85 000
Arrangementer		10	0,10	98 000
Til sammen	1,95	1,92	3,87	3 518 000
Leie lokaler (Storsalen: kvm: 114,375 x leiestedskostnad: 1585kr/kvm)				181 000
Interntilskudd, UMAK				100 000
Sum egeninnsats:				3 799 000

Budsjett

Estimert kostnad: 3 750 000 kroner. Dette er ikke medregnet lønn til universitetets ansatte som deltar i eller bidrar til utstillingsprosjektet, lån av objekter fra museets samlinger og arkiver, eller drift og bruk av museets utstyr og lokaler.

Utgift	Antatt sum i kroner
Forprosjekt	50 000
Design (lyd, lys, lukt)	950 000
Formgiving	400 000
Bygging av utstilling (snekker, elektriker etc)	800 000
Video-produksjon	500 000
Teknisk utstyr	500 000
Bygg-materialer	300 000
Markedsføring	50 000
Undervisning- utvikling	100 000
Utstillingskatalog	100 000
Totalt	3 750 000

Kontakt:

Norges arktiske universitetsmuseum,
ved prosjektleder Christel Slettli Hansen
Mail: christel.slettli.hansen@uit.no
Telefon: 45 29 14 24/ 77 64 92 80

Innspill til Strategisk fond ved UiT Norges arktiske universitet 2022

Type prosjekt: Forskerprosjekt

Fakultet: Samarbeidsprosjekt mellom HSL, UMAK og UB

Tittel: Senter for arktisk humaniora – Centre for Arctic Humanities (ARCHUM)

Formål:

- Synliggjøre eksisterende humanioraforskning ved UiT internt og eksternt
- Utvikle samarbeidsrelasjoner på tvers av enhetene ved UiT
- Styrke fagmiljøene på feltet arktisk humaniora
- Etablere robuste, tverrfaglige miljøer som kan vinne fram i konkurransen om forskningsmidler på nasjonale og internasjonale arenaer
- Fremme humanistisk innovasjon

Bakgrunn:

I utviklingsavtalen mellom UiT og Kunnskapsdepartementet er det skissert fem hovedmål med et sett underpunkter som beskriver de tiltak UiT vil gjennomføre for å nå målene. Arbeidet med disse målene skal bidra til å tydeliggjøre UiTs profil og posisjon i sektoren. I det første målet heter det at «UiT skal være ledende innen utdanning og forskning om Arktis og styrke sin posisjon som Norges arktiske universitet. Kunnskap om utviklingen i Arktis er avgjørende for å forstå globale samfunns- og klimaendringer. Både geografisk plassering og kompetanseprofil gjør det naturlig at UiT er i front innenfor arktisk forskning og utdanning.» Videre nevnes dert spesifikt at: «UiT skal styrke sin ledende posisjon i Norge på arktisk forskning og være en viktig premissleverandør for politiske beslutninger om Arktis og urfolksspørsmål; FNs bærekraftsmål og arbeid for en bærekraftig utvikling i Arktis skal prege både driften av UiT og universitetets faglige satsinger; UiT skal lede an i kunnskapsutvikling om årsaker til og effekter av klima- og miljøendringer og løsninger tilpasset en bærekraftig utvikling i Arktis; UiT skal ta et særlig ansvar for arktiske språk og spørsmål knyttet til urfolk og minoriteter i Arktis.»

UiT arbeider hardt for å følge opp dette og profilere seg som det viktigste arktiske universitetet nasjonalt og internasjonalt, blant annet gjennom opprettelsen av ARA og en påtenkt Arctic HUB. De tydeligste satsingene er imidlertid på naturvitenskapelig forskning, mens det helt klart også etterspørres humanistisk og samfunnsvitenskapelig kunnskap knyttet til Arktis og arktiske spørsmål. Samtidig er det betydelige uutnyttede muligheter for profilering av arktisk forskning også i de humanistiske fagmiljøene ved UiT. Lederne ved Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning (HSL), Norges arktiske universitetsmuseum og akademi for kunsthøgskolen (UMAK) og Universitetsbiblioteket (UB) har derfor inngått et samarbeid om å utvikle en tverrfaglig satsing på humanistisk forskning ved UiT Norges arktiske universitet. HSL-fakultetet har det største fagmiljøet, men UMAK er en viktig partner for både forskning og formidling. UB er humanistenes «forskningsskip» og en særlig viktig partner når det gjelder åpen forskning og digital humaniora. Det faglige

samarbeidet som allerede er etablert danner utgangspunktet for en satsing som har som mål å inkludere stadig flere fagmiljøer og enkeltforskere. Et viktig grunnlagsprinsipp for arbeidet er at satsingen skal være på humanioras premisser.

I tillegg til å støtte opp om målene i utviklingsavtalen, er satsingen et svar på utfordringene som springer ut av Forskningsrådets evaluering av humanistisk forskning i Norge i perioden 2015 til 2017 (HUMEVAL). Oppfølgingsrapporten har følgende anbefalinger:

Forskningens organisering: Sikre god balanse mellom arbeid i grupper og arbeid som enkeltforskere.

Samfunnsbidrag og samfunnsutfordringer: Ta ut potensialet for samfunnsbidrag fra humanioraforskningen gjennom virkemiddelapparatet, samt utvikle tiltak for bedre dokumentasjon av forskningens samfunnseffekter.

Utvikling av enkeltfag: Styrke forskningen på områder som er særlig fremhevet i humaniora-evalueringen, eksempelvis moderne språk og litteratur (fremmedspråk).

Rekruttering og kjønnsbalanse: Redusere gjennomføringstiden og gjennomsnittsalder for PhD-utdanning. Stabilisere kvinneandelen blant post doktorer.

Digitalisering og infrastruktur: Utvikle relevant forskningsinfrastruktur, med særlig vekt på nasjonalt samarbeid.

Humaniorameldingen (Stm 25, 2016-17) kom ett år etter HUMEVAL. Her utfordres fagmiljøene til å legge til rette for mer utfordringsdrevet humanistisk forskning og utdanning, med vekt på områdene integrering, migrasjon og konflikter; de store teknologiskiftene; og klima, miljø og bærekraft. Et viktig mål er å tydeliggjøre humanioras rolle som selvstendig kunnskapsleverandør innenfor de prioriterte områdene i langtidsplanen for forskning og utdanning. Disse perspektivene ble tydeligere i den reviderte langtidsplanen som kom i 2018 (Stm 4, 2018-19). Forskningsrådet har fulgt opp med dobling av andelen som skal gå til humanistisk forskning i de programmene som er rettet mot de store samfunnsutfordringene, men til tross for at potensialet er stort og kompetansen på mange områder er svært høy viser en gjennomgang av søknader fra UiT at relativt få av våre fagmiljø har vist interesse for disse programmene. Et av tiltakene UiTs humaniorasatsing satser på for å snu denne trenden er etablering av et virtuelt senter for arktisk humaniora.

Målgruppe:

- Forskningsmiljøer lokalt, nasjonalt og internasjonalt.
- Politiske organ og andre offentlige myndigheter.
- Allmenheten.

Arbeidet:

Senter for arktisk humaniora skal være et virtuelt senter som synliggjør kompetanse og knytter sammen forskere på tvers av enhetene ved UiT. Alle forskerne som er tilknyttet senteret skal være ansatt på sine respektive institutter. Senteret skal kun ha en faglig og en administrativ koordinator i henholdsvis 100 og 50 prosent stilling. Senteret skal fungere som

en møteplass for kunnskapsutveksling og -utvikling. Det tar utgangspunkt i humaniora som selvstendig kunnskapsleverandør, men åpner opp for samarbeid på tvers av alle fagområder.

Arbeidet med etablering og drift av senteret vil bli delt inn i 3 faser:

Fase 1: Etablere nettsted

I tillegg til den tekniske utformingen av nettstedet på UiTs plattform, skal nettstedet fylles med innhold. Det dreier seg om å beskrive satsingen, synliggjøre aktuelle forskere, forskningsprosjekter, samarbeidspartnere og relevante faglige aktiviteter innen forskning, formidling, utdanning og innovasjon. Nettstedet skal være dynamisk og utvikle seg i takt med utviklingen i aktivitetene.

Fase 2: Etablere møteplasser

Etablere møteplasser som for eksempel forelesningsserier, seminarer og workshops med formål som kunnskapsspredning, -utvikling og -deling; prosjektutvikling og annen akademisk produksjon.

Fase 3: Drift og formidling

I driftsfasen er det etablert nye sterke, tverrfaglige forskningsnettverk og samarbeidskonstellasjoner ved UiT som har vunnet fram i konkurransen om ekstern finansiering og som synliggjør sin forskning til et bredt publikum lokalt, nasjonalt og internasjonalt. Alle UiTs satsingsområder har tematikker som vil være relevante for forskningen knyttet til Senteret.

Møteplassfunksjonen fungerer etter hensikten.

Det er stor aktivitet knyttet til digital humaniora og annen humanistisk innovasjonsvirksomhet.

Kunnskap om arktiske spørsmål formidles aktivt både i academia og i allmenheten.

Organisatorisk plassering

Siden senteret skal være en ressurs for flere fakulteter og enheter ved UiT bør det være forankret på Nivå 1. Vi ser «Arktisk knutepunkt» som en mulig forankring. Senterets administrative koordinator vil kunne inngå i teamet med de øvrige administrativt ansatte i knutepunktet. En slik organisering vil gi synergier ved at de ansatte behersker ulike kompetanseområder som kan deles i teamet. Senterets faglige koordinator vil kunne inngå i knutepunktets faglige referansegruppe.

Å inkludere humanistisk forskning og dermed utvide «Arktisk knutepunkts» faglige repertoar, vil styrke dets posisjon og betydning som troverdig aktør i arktisk forskning og politikk.

Forventede effekter:

- UiTs posisjon som det viktigste arktiske universitetet styrkes.

- UiT hevder seg på nasjonale og internasjonale konkurransearenaer med sterke, tverrfaglige miljøer innen arktisk forskning.
- Humanioras rolle som selvstendig kunnskapsleverandør anerkjennes.
- Det utvikles flere eksellente humanistiske fagmiljøer ved UiT som etterspørres som samarbeidspartnere lokalt, nasjonalt og internasjonalt.

Opplegg for spredning av resultater ved UiT/ i UH sektor:

En kjerneaktivitet ved Senter for arktisk humaniora vil være spredning av kunnskap. Dette vil skje gjennom det aktive nettstedet, utadrettete aktiviteter og akademisk publisering.

Fagmiljøet:

Forskere tilknyttet senteret vil være ansatt på og ha sin arbeidsplass ved sine respektive institutt. De humanistiske fagmiljøene ved UiT fikk svært gode tilbakemeldinger i HUMEVAL, og flere av forskningsgruppene våre fikk tildelt midler i oppfølgingsrunden for å kunne arbeide videre mot internasjonalt høyt nivå. Dette tiltaket har vist flere resultater. Det tydeligste er videreutviklingen av det språkvitenskapelige miljøet som også er teknologisk avansert. Tildeling av midler i unge talenter-ordningen i Tromsø forskningsstiftelse og Aurora Center viser en rivende utvikling som Senter for arktisk humaniora ytterligere vil styrke.

Forslag til budsjett for årene 2022-2025:

- Faglig koordinator, 100% stilling
- Administrativ koordinator, 50% stilling

Se vedlegg.

Prosjektleder: Prodekan forskning Ann Therese Lotherington, HSL

Administrativ kontaktperson: Seniorrådgiver Bjørg Hunstad, HSL

Prosjekt: Å videreutvikle samisk språk på UiT

Sammendrag

Samisk språk og samiske temaer står sentralt i UiTs strategidokumenter. I et sentralt punkt heter det at UiT skal utvikle kunnskap om samiske språk, kultur og livskvalitet. Dette finnes uttrykt blant annet i at UiT har en egen stilling som samisk språkkonsulent, plassert på Senter for samiske studier (Sesam) og i at UiT har et eget fagmiljø for samisk språkforskning. UiT er i endring. Det er i dag mange enheter som ønsker å styrke arbeidet sitt med samisk språk, både i utdanninger, i administrasjon, i formidling og i forskning. For å få til dette trengs mer kompetanse, ressurser og arbeidskraft. En viktig dimensjon i dette arbeidet er muligheten for synergier og samarbeid. En satsing på å videreutvikle samisk språk ved UiT vil måtte gå i flere faser og være knytta til både forskning, utdanning og formidling. Første fase bør bestå av kartlegging av kompetanse og behov, igangsetting av pilotprosjekter, kunnskapsinnhenting og planlegging av prosjektets videre gang. I denne fasen bør to stillinger kunne knyttes til Sesam med ansvar for å koordinere arbeidet og arbeide tett sammen med de respektive fagmiljøene for å bidra til igangsetting og videre kartlegging.

Bakgrunn

I løpet av vårsemesteret 2021 har det vært møter mellom representanter for Juridisk fakultet, Helsefak, UMAK, UB og HSL om arbeidet med samisk som fagspråk i de respektive fagområdene, om bruk av samisk språk i deres respektive virksomheter, og om tilgjengelige ressurser når det gjelder samisk språk. Sjøl om det er ulike enheter som arbeider med dette og som ser relevansen i eget fagmiljø, har de innledende møtene vist at det er store muligheter i å samarbeide og finne synergier på tvers av enheter og fag.

Baseline

Til tross for den sentrale rollen samisk språk har eller skal ha for UiT, har UiT i dag kun ei stilling med ansvar for å følge opp UiTs arbeid på dette området (forskning her unntatt). Stillinga er plassert på Sesam og er definert som ei administrativ stilling (rådgiver). Halvparten av denne stillinga går til å være redaksjonssekretær for tidsskriftet *Sámi dieđalaš áigečála*, noe som er regulert av avtalen mellom UiT og Samisk høgskole. Den andre halvparten skal dekke UiTs behov for språkkonsulenttjenester av forskjellig art, fra oversettelse av større og mindre tekster, formidling, nettsider og språkstrategisk arbeid på ulike nivåer.

Samtidig melder Sesam at etterspørselen etter samiske språktjenester øker. Det er flere forespørsler om hjelp til oversettelse av studieadministrative tekster, faglige tekster, invitasjoner og andre tekster. Med opprettelsen av den samiske sykepleierutdanninga har behovet ytterligere økt for kompetanse til å utarbeide og oversette dokumenter. Fra hele UiT kommer tilsvarende bestillinger og ønsker.

På flere enheter er det gjort innkjøp av oversettertjenester fra eksterne tilbydere. Dette er nyttig og bra på flere områder. Samtidig viser dette et behov.

På Institutt for språk og kultur (ISK) på HSL finnes i dag UiTs fagmiljø i samiske språk. Her gir faggruppa for undervisning tilbud om tre studieprogrammer, årsenhet i nordsamisk som fremmedspråk, bachelor i nordsamisk (morsmålsnivå) og master i samisk språkvitenskap.

Giellatekno (Senter for samisk språkteknologi) arbeider blant annet med språkteknologi, analyseprogrammer og digitale ordbøker. Divvun samarbeider med Sámi giellagáldu, som er felles normeringsorgan for samiske språk i Norge, Sverige og Finland. I fellesskap er det et sterkt fagmiljø med en rekke tilgjengelige ressurser. Samtidig understreker ISK også at det i dagens situasjon er lite rom for deltakelse i nye prosjekter uten tilførsel av ressurser.

Innafor det juridiske feltet har UiT og Juridisk fakultet i lang tid hatt et sterkt fagmiljø i samerett og urfolksrett. Knytta til og i forlengelsen av dette har innsikta blitt forsterka om behovet for å videreutvikle samisk som juridisk fagspråk. Det er inngått et samarbeid med Indre Finnmark tingrett om bruk og utvikling av samisk som rettsspråk. I fakultetets pågående fyrtårnprosjekt *Læring og kunnskap for fremtidens jurist* inngår en egen arbeidspakke om samisk juridisk fagspråk. Arbeidspakken skal bidra til å utvikle samisk som rettsspråk og juridiske termer på samisk, for derved å styrke rettsikkerheten for den samiske befolkningen. Utvikling av et samisk rettsspråk er et bidrag til realisering av bærekraftsmål nr. 16, om rettsvern til alle.¹

I 2020 starta UiT og Samisk høgskole samisk sykepleierutdanning. Dette har som nevnt vist behovet for kompetanse i samisk som studieadministrativt språk. I tillegg, og langt mer omfattende, ser fagmiljøet at dette også handler om samisk som fagspråk. Innafor helsefagene er det behov for å videreutvikle samisk terminologi i både undervisning, praksis og forskning. Studiet bygger på den vedtatte nasjonale forskriften for sykepleierutdanning og UiT sitt øvrige sykepleieprogram. Når ny nasjonal forskrift for samisk sykepleie foreligger, vil UiT i samarbeid med Samisk høgskole utvikle ny studieplan for studiet.

UMAK forener mange ulike virksomheter, fra utdanning og forskning, til kunstnerisk utviklingsarbeid, utstilling, formidling, og samlingsarbeid/magasinarbeid. Også herfra meldes det om behov for samisk språkkompetanse knytta til flere av områdene. Dette er både arbeid av praktisk art og mer utviklingsretta arbeid om bruk av samisk som språk for eksempel i utstillinger og samlinger.

UB har hatt flere utstillinger om samiske og urfolksrelaterte tema og om litteratur knytta til dette. I forbindelse med årets samiske uke på UiT var det ei utstilling om kunstneren Iver Jåks. Til denne var Sesams språkkonsulent aktivt med på å oversette tekster og gi råd om bruk av samisk språk. Tilstedeværelsen av UiTs egne språkkonsulent var en viktig faktor i arbeidet for å kunne ha tett dialog underveis. UB skal fra kommende studieår overta ansvaret for UiTs senter for akademisk skriving. Dette skal i utgangspunktet rette seg mot skriving på norsk og engelsk, men det er et ønske om å vurdere hvorvidt det også skulle være et tilbud for akademisk skriving på samisk.

Dagens språkkonsulent på Sesam har kontorsted på Campus Breivika. Sesam har imidlertid en alluniversitetsfunksjon og skal således kunne være tilgjengelig for alle campuser og enheter. Dette gjelder også språkkonsulenten. Samtidig viser det seg komplisert med de begrensa ressursene av i dag å rekke over dette. Det er særlig prekært på Campus Alta, der både et samiskspråklig lokalsamfunn og flere av utdanningene peker på behovet for samisk språkkompetanse til stede på campus.

¹ Se: <https://www.fn.no/Om-FN/FNs-baerekraftsmaal>

Målsetninger og synergier

Prosjektet som foreslås har i utgangspunktet tre faser. Første fase består som nevnt av forprosjekt, kartlegging, kunnskapsinnhenting og en serie pilotprosjekter på ulike enheter. Koordinatorene sitt ansvar er å sørge for å legge til rette for at det kan skje synergier, samt å bidra til arbeidet som gjøres på de ulike enhetene. Dette arbeidet vil ligge til grunn for planlegging av de neste fasene, og sørge for at dette skjer i henhold til UiTs større målsetninger, arbeid og strategi.

Andre og tredje fase vil vi her antyde mer enn fastslå. De igangsatte pilotprosjektene bør ligge til grunn for det videre arbeidet. Et viktig prinsipp her er at forskningsprosjekt og praksisfelt forenes.

Sesams målsetninger er for en stor del av overordna art, og knytta til å bidra til koordinering av de mange aktivitetene og tiltakene. I tillegg har Sesam en klar målsetning om å styrke sitt praktiske arbeid med samisk språk på arbeid – en utvidelse av tilbudet som dagens språkkonsulent allerede gir. For Sesam er det imidlertid viktig at dette skjer i tilknytning til Campus Alta, og at det legges til rette for ei styrking av det samiske språkmiljøet ved Campus Alta. Her er det stor enighet mellom ledelsen ved Sesam og Campus Alta om behovet.

Fagmiljøet ved ISK knytter seg gjerne til utviklinga av samisk som fagspråk ved Helsefak og Jurfak. Prosjektet skal slik sett identifisere hvilke delområder av fagene som skal få terminologien sin uttrykt på samisk, og deretter utarbeide den på en systematisk måte. For alt nordsamisk fagspråk er et sentralt spørsmål hvordan terminologien skal fungere i Norge, Sverige og Finland. Utfordringa må bli håndtert på en systematisk måte ut fra et prinsipp om at nordsamisk som fagspråk må være så enhetlig som mulig på tvers av grensene.

Både ved UB og UMAK er det klare ønsker om å videreutvikle og styrke egne praksiser knytta til samisk som språk. Det er mulig og ønskelig at det kan oppstå synergier i dette arbeidet.

Når det gjelder samisk som universitetsspråk, er det mange sider som er relevante og som kan styrkes. Vi ønsker at det i arbeidet med det akademiske skrivesenteret på UB blir vurdert hva som skal til for at det også kan skje retta mot samisk akademisk skriving. Dette bør skje i samarbeid med tidsskriftet SDÁ, som redigeres fra Sesam. Et tiltak som flere ganger er nevnt knytta til synliggjøring og mer bruk av samisk som universitetsspråk, er at ledere ved UiT burde kunne ha grunnleggende kunnskaper i samisk språk. Dette vil gjøre det mulig å ta i bruk samisk språk i offentligheten ved flere anledninger, noe som vil være et sterkt offentlig signal å sende om betydninga av samisk språk og om UiT som institusjon som arbeider for samisk språk. Til dette er det behov for å opprette og drive kurs for ledere i grunnleggende samisk uttale, hilsninger og enkle fraser. Det er også et behov som er nevnt over hele linja for å styrke UiT sine nettsider på samisk. Her er det en lang vei å gå. Vi anbefaler her at kommunikasjonsmiljøet ved UiT kobles på.

Dette gjelder også for UiT sin tilknytning til de samiske samfunnene, som allerede står sterkt. Med framveksten av samiske institusjoner både lokalt (samiske sentre, museer og

liknende) og i større sammenhenger (Sametinget, Samisk høgskole og tilsvarende) er det mulig å peke på behovet for at denne kommunikasjonen også skal kunne skje på samisk.

De ulike sidene og behovene som er nevnt her, leder fram til noe større, som krever koordinering og samisk språkkompetanse. Å utvikle et prosjekt som foreslått kan løse noen av utfordringene og svare på nye behov. I flere av de områdene/prosjektene som er nevnt, er det behov for å koordinere arbeidet som gjøres i ulike fagmiljø. I andre deler av prosjektet vil det være nye stillinger som får ansvar for gjennomføring.

Forskning, undervisning og formidling med fokus på den andre verdenskrigen
UiT, AHR

Det er to hovedprosjekt knyttet til krigsforskningen.

1. In a world of Total War: Norway 1939-45

NFR-prosjekt ca. 20 millioner, dette prosjektet er ledet av «krigsprofessoratet». Professor Tom Kristiansen. Det er dette prosjektet *støttebrevet* er knyttet til. Det er særlig viktig da NFR-prosjektet er et ISP-prosjekt. Altså Institusjonsbasert Strategisk Prosjekt, hvor et premiss skal være en strategisk videreføring av forskningsområdet.

2. Den andre verdenskrigen i nord. Finansiert av Trond Mohn, og utløste gaveforsterkningsmidler.
Dette er ledet av dosent Fredrik Fagertun

Det er i tillegg noen mindre prosjekter pluss egenandeler fra UiT knyttet særlig til stipendiater. Totalt vil prosjektene være nærmere 70 millioner kroner.

AHR har satset tungt på prosjektene og forskere som tidligere ikke arbeidet med krigen har brukt all sin forskningstid på krigsprosjektene, Særlig gjelder dette prof. Hallvard Tjelmeland og prof. Stian Bones.

UiT har nå posisjonert seg som det skandinaviske tyngdepunktet innen forskning på den andre verdenskrig. AHR fungerer som et NAV for forskningen og det er etablert formelle samarbeid internt ved UiT (Helsefak, BFE-fak og Sesam), det er etablert og videreutviklet et godt samarbeid med Narviksenteret. Begge prosjektene inkluderer samarbeid med NTNU, Nord universitet, IFS (forskningsdelen av Forsvarets Høgskole) og UiB. Det er også internasjonalt samarbeid, særlig med svenske, britiske og russiske forskere.

Et hovedmål for prosjektet finansiert av Trond Mohn er utgivelsen av det som skal bli referanseverket om den andre verdenskrigen i nord. Dette blir tre bind som planlegges publisert i mai 2022.

Det er et stort formidlingsarbeid som utføres. Forskere fra prosjektene er aktive i media og holder en rekke foredrag. Blant annet Krigshistorisk forum og en forelesningsserie ved Litteraturhuset i Oslo i samarbeid med HL-senteret. Det er stor interesse for den andre verdenskrigen i offentligheten.

Foreløpig er det registrert rundt 180 artikler, bøker, media-innspill og foredrag.

I februar 2021 søkte krigsprosjektene ved AHR og Registreringssentral for historiske data, i samarbeid med *The Stein Rokkan Research Group for Quantitative Social and Political Science* v/Marcus Buck, ISV, om digitaliseringmidler til oppgradering av datainfrastruktur i Gator (Kommunepanel 2013). Til dette prosjektet fikk vi bevilget kr. 500 000 fra UiT. Historikerne ønsker her å oppgradere datasettet bakover i tid til før 1945, spesielt for å få inkorporert det svært verdifulle «NS-arkivet» med over 60.000 registrerte NS-medlemmer. Dette er et datasett utviklet til det komparative prosjektet «Who Were the Fascists?» v/professor Stein Ugelvik Larsen ved UiB fra begynnelsen av 1980-tallet.

Miljøet har også utviklet et eget emne om den andre verdenskrigen, nettemnet HIS-1025. Dette løper nå for andre gang og har hatt mer enn 150 påmeldte studenter og over 100 studenter som har/skal avlegge eksamen begge gangene det er undervist.

Utfordringer fremover.

Prosjektdeltakerne jobber hardt for levere bokverket i tide. Det er i god rute. Prosjektene har hatt/har fire stipendiater. Den første av disse er dessverre blitt kronisk syk og er neppe i stand til å levere sin avhandling. Av de tre andre disputerte én 10.12.20, én leverte avhandlingen i januar 2021 og den er under bedømming, den siste vil ifølge veiledere levere i september 2021.

Instituttet ønsker å opprettholde forskningen på den andre verdenskrig og det er det en forventning om at det skal etableres en permanent stilling, altså «krigsprofessoratet». Med en slik stilling vil instituttet og UiT kunne videreutvikle og opprettholde sin posisjon som det ledende miljøet på krigsforskning i Skandinavia. Slik instituttets økonomiske situasjon er, kan ikke dette løses innen instituttets egne økonomiske rammer.

KRIGSPROSJEKTENE

Prosjektnr.	Navn	Varighet	Finansieringskilde	Ekstern finansiering
A41860	In a World of Total War: Norway 1939-1945 Deltakere: AHR Institutt for historiske studier, NTNU Institutt for forsvarsstudier, Forsvarets høyskole FHS Narviksenteret Royal Institute of Technology (KTH) Institute of World History, Russian Academy of Sciences	01.07.16 - 31.12.2021	NFR	kr 19 600 000 (Totalbudsjett på 46.335.000 inkludert egenfinansiering)
A41862	Den andre verdenskrigen i nord	2017 - 2020	Trond Mohn	kr 4 000 000
A41868	Den politiske konstruksjonen av kong Haakon 1940-1945 HUMEVAL, støtte til forskergruppa "fra nordfront til isfront"	2018 - 2020	Eckbos legat og Sigval Bergesens stiftelse	kr 2 000 000
A41878	Gaveforsterkning til Den andre verdenskrigen i nord	06.2018 - 12.2021	NFR	kr 700 000
A41873	Den andre verdenskrigen i nord	2017 - 2020	NFR	kr 1 000 000
A41904	Den andre verdenskrigen i nord	2021	Forsvarsdept.	kr 300 000
A41905	Publiseringsstøtte fra SNN	2021	Sparebanken Nord-Norge	kr 500 000
(Nr. på ISV)	GATOR – digitalisering NS-arkiv	2021 - 2021	UiT	kr 500 000

Norges Forskningsråd

Støttebrev, "In a world of total war: Norway 1939–1945"

UiT Norges arktiske universitet (UiT) ser det som meget gledelig at det gjennom Norges Forskningsråd er bevilget midler til videre forskning på 2. verdenskrig, og spesielt at de nordnorske krigserfaringene er særskilt nevnt i utlysningen. Det er på det rene at historien om 2. verdenskrig i Norge rommer mange viktige aspekter som har basis i handlinger i Nord-Norge og som i dag ikke gjenspeiles i den nasjonale krigsfortellingen. UiT ser det også som viktig at den norske krigshistorien forskes på og fortelles på nytt av nye forskergenerasjoner for å få fram et mer komplett bilde av krigen i en både regional, nasjonal og internasjonal kontekst.

For UiT er dette et prosjekt som i stor grad støtter opp om flere av de tematiske satsingsområdene i vår strategi UiT2020, og da spesielt temaområdene "demokrati og samfunnsutvikling" og "helse, velferd og livskvalitet" – både i en historisk sammenheng og i nåtid. Et slikt forsknings- og formidlingsprosjekt på 2. verdenskrig har for oss en spesiell betydning i lys av universitetets nordlige profil, og prosjektet vil gi en etterlengtet mulighet til å belyse både nasjonale og internasjonale aspekter ved krigen på nye og alternative måter.

2. verdenskrig har vært et sentralt forskningstema for flere av våre forskningsmiljøer gjennom mange år. Foruten historiemiljøet ved institutt for historie og religionsvitenskap (IHR) drives det slik forskning også ved Norges fiskerihøgskole og ved Institutt for helse og omsorgsfag, samt hos UiTs samarbeidspartner Narviksenteret i Narvik. Universitetet har således en faglig sterk og bred forskning på 2. verdenskrig.

UiT gir sin fulle støtte til prosjektsøknaden fra forskningsgruppen ved Institutt for historie og religionsvitenskap. Institusjonen har, ved de årlige tildelinger av stipendiatstillinger, allerede bidratt med to PhD-stipendiater til dette forskningsfeltet. Dersom Tromsø-miljøet skulle bli tildelt dette prosjektet, så vil UiT påta seg ansvaret for en langsiktig satsing og utvikling av dette forskningsmiljøet. I tråd med etablert praksis for støtte forskningsmiljø som når opp i skarp ekstern konkurranse, så vil også fagmiljøet stille sterkt ved fremtidige fordelinger av stipendiatstillinger.

Med vennlig hilsen,

Anne Husebekk
Rektor

Etter ProTed?

Oppretting av et senter for innovasjon og kunnskapsutvikling ved Institutt for lærerutdanning og pedagogikk.

Dette dokumentet inneholder følgende:

- Bakgrunn for ProTed
- En nærmere beskrivelse av arbeidet i ProTed gjennom ti år
- En beskrivelse av grunnlaget for å videreføre arbeidet med innovasjon og kunnskapsutvikling ved ILP
- Organisering, struktur og økonomiske betingelser for et senter for innovasjon og kunnskapsutvikling

Innholdsfortegnelse

Bakgrunn	1
10 år med ProTed	3
Andre innovasjoner fra ProTeds første periode (2012-2016)	4
Innovasjoner fra ProTeds andre periode (fra 2017)	4
Nasjonalt ansvar	7
Konklusjon	8
Etablering av et senter for innovasjon og kompetanseutvikling ved ILP – med sikte på å bli et komplett akademisk miljø	8
Finansiering:	12

Bakgrunn

UiT Norges arktiske universitet ved ILP fikk sammen med Institutt for lærerutdanning og skoleforskning (ILS) ved Universitetet i Oslo tildelt landets første senter for fremragende utdanning i 2011 – ProTed¹ – Center for Professional Learning in Teacher Education.

ProTed har som hovedmål å utvikle integrerte lærerutdanninger. Med integrasjon sikter vi til et helhetlig studiedesign som forener vitenskapsfag, profesjonsfag, undervisningsfag, teori og praksis.

ILP har samarbeidet godt med ILS gjennom disse årene. Ved ILS er fokuset på lektorutdanning 8-13 mens ved ILP er fokuset på grunnskolelærerutdanning 1-7 og 5-10. Samarbeidet har blant annet betydd at vi kunne se det 13-årige skoleløpet mer i sammenheng.

Grunnlaget for tildelingen var for ILP sin del oppstart av Pilot i Nord – landets første integrerte femårige masterutdanning for grunnskolelærere. Videre startet vi samtidig, i samarbeid med Tromsø kommune, Universitetsskoleprosjektet hvor det overordnede målet er å utvikle praksisopplæringen i grunnskolelærerutdanningen sammen med skolene.

Universitetsskoleprosjektet arbeider med:

- Utvikling av praksis
- Skolerelatert forsknings- og utviklingsarbeid

¹ Nettsted: <https://result.uit.no/proted/>

- Kompetanseutvikling
- Nettverk og spredning

Følgende grunnskoler er universitetsskoler i grunnskolelærerutdanningen:

Tromsø: Storelva skole, Langnes Skole, Gyllenborg skole, Fagereng skole, Kroken skole, Bjerkaker skole, Sommerlyst skole, Solneset skole, Tromstun skole, Workinnmarka skole

Alta: Elvebakken skole, Gakori skole, Alta Ungdomsskole

I 2016 ble konseptet utvidet til lektorutdanningen. Her ble tre videregående skoler etter søknad universitetsskoler. I 2018 startet vi så Universitetsbarnehageprosjektet hvor seks barnehager etter søknadsprosessen fikk status som universitetsbarnehager.

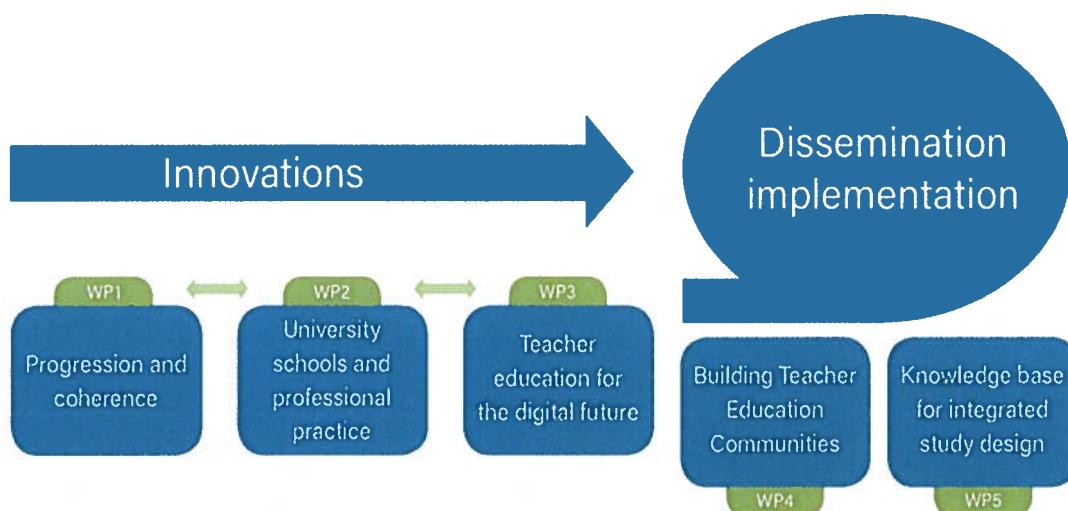
For lektorutdanningen 8-13 er Bardufoss videregående skole, Kvaløya videregående skole og Breivang videregående skole universitetsskoler.

Barnehagelærerutdanningen har gjennom prosjektet tett samarbeid med Lunheim barnehage, Fjellvegen barnehage, Reinen barnehage, Gimle barnehage, Gimle barnehage, Bukkespranget Naturbarnehage AS, Tusseladden friluftsbarnhage.

Etter første periode (2012-2016) med ProTed søkte vi om å videreføre arbeidet. Det ble gjennomført en grundig evaluering av en internasjonal ekspertkomité. Rapporten inneholdt, i all beskjedenhet, mye skryt av arbeidet som var gjort. Ekspertkomiteen skriver blant annet: «... ProTed has made significant advances from the point at which it was awarded SFU status. Universitetsskoleprosjektet blir også spesifikt nevnt som «... the jewel in ProTeds crown.»

ProTeds periode som Senter for fremragende utdanning avsluttes 31. desember 2021.

ProTed er organisert i utviklingsområder (work packages, wp)

10 år med ProTed

Vi tar nå utgangspunkt i hvilke innovasjoner ProTed har arbeidet med som har vist seg å få betydning for egen, norsk og for enkelte deler internasjonal grunnskolelærerutdanning. De mest sentrale innovasjonene beskrives kort, med en vurdering av om disse nå er implementert i organisasjonen eller om de er i en fase der videreutvikling og videre satsing fortsatt er påkrevet.

De to store innovasjonene som allerede var i gang da vi fikk tildelt ProTed, integrert masterutdanning for grunnskolelærere og Universitetsskoleprosjektet, er begge på et vis implementert. Når det gjelder masterutdanningen, er den nå blitt standarden for lærerutdanningen i Norge (GLU-reformen av 2017). Vi kan derfor med rette hevde at ProTed/UiT her har gjort både et solid innovativt arbeid og sørget for spredning av resultatene. Masterutdanningen legger stor vekt på profesjonsretting, inkludert samhandlingen med praksisfeltet. Dette gjelder både den opprinnelige modellen «Pilot i Nord» og den nasjonale modellen fra 2017. En slik samhandling, som er noe annet enn ren arbeidsdeling mellom de ulike felt eller kunnskapsdomener, krever kulturendring, både i lærerutdanningsinstitusjonene og i partnerskolene. Å implementere en masterutdanning i slike etablerte kulturer krever langsiktig og målrettet arbeid. Vi er godt i gang med dette arbeidet og ulike tiltak er satt i gang. Dette kommer vi tilbake til.

Etter ti år med Universitetsskoleprosjektet er det vanskelig å se for seg grunnskolelærerutdanningen ved UiT uten et slikt tett og målrettet samarbeid med praksisfeltet. Universitetsskolene er som konsept slik sett implementert.

I utgangspunktet skulle Universitetsskoleprosjektet gjennomføres i perioden 2011 – 2013 men ble utvidet med fase II for perioden 2014 – 2017 og deretter fase 3 for perioden 2018 – 2021. Det medfører at prosjektet avsluttes samtidig med ProTed. Samtidig ser styringsgruppa for Universitetsskoleprosjektet i Tromsø potensiale for videre utvikling; «konseptet» er ikke ferdig utviklet. Denne innovasjonen har fått stor nasjonal betydning. I Kunnskapsdepartementet sin strategi Lærerutdanning 2025, som omfatter alle lærerutdanningene, trekkes det som i strategien kalles lærerutdanningsskoler og lærerutdanningsbarnehager fram som en verdifull måte å utvikle partnerskap på. Beskrivelsen av hvordan partnerskap mellom lærerutdanning og skole/barnehage utvikles er i stor grad basert på ProTed sine beskrivelser fra universitetsskole- og universitetsbarnehageprosjektet. Kunnskapsdepartementet setter stort fokus på utvikling av partnerskap. Faglig råd for lærerutdanning 2025² ble opprettet i tilknytning til strategien og skal gi regjeringen og NFLP (Nasjonalt forum for lærerutdanning og profesjonsutvikling) anbefalinger for å nå målene i strategien. Det første oppdraget gjaldt partnerskap i lærerutdanningene. Dette bekrefter departementets fokus på dette feltet og vi må tørre å si at UiT går foran.

Kort oppsummert: de to store innovasjonene vi gikk inn i ProTed med har vi utviklet godt og de har fått stor nasjonal betydning. Dette har gitt oss kompetanse og nødvendig selvtillit for nå å søke om å videreføre arbeidet i et nytt senter for innovasjon og kunnskapsutvikling.

² Faglig råd for lærerutdanning 2025 er et nasjonalt råd nedsatt av Kunnskapsdepartementet. Rådet skal utarbeide faglig funderte analyser og anbefalinger til bruk i oppfølgingen av den nasjonale strategien *Lærerutdanning 2025*. Instituttleder ved ILP Siw Skrovset er medlem i rådet.

Andre innovasjoner fra ProTeds første periode (2012-2016)

1. Tromsøtrappa: viser integrasjon og progresjon i vår masterutdanning: utvikling og spredning (WP 1 og 5)
2. Universitetsskoleprosjektet - videreutvikling og spredning (WP 2)
3. Digitale læringsomgivelser: Etablering av FutureLab for utvikling og utprøving av digitale løsninger for økt profesjonsfaglig digital kompetanse hos vitenskapelig ansatte, studenter og lærere (WP 3)
4. Kompetanse i veiledning på masternivå; utvikling av profesjonsfellesskap for veiledere og spredning til andre institusjoner (WP 4).

Tromsøtrappa er en modell som visualiserer strukturen i masterutdanningen og som bygger på ideen om integrasjon og progresjon. Denne ligger som overordnet modell ved UiT og er ferdig utviklet og i bruk. Modellen er samtidig dynamisk slik at den åpner for å legge til flere felt og trappa er nå utvidet med et trinn for mangfold og samisk og et for profesjonsfaglig digital kompetanse.

Universitetsskoleprosjektet er omtalt tidligere.

FutureLab er etablert og drives av studenter i samarbeid med vitenskapelig ansatte. Her skal vi drive undervisning og forskning på det siste innen digitale løsninger for våre utdanninger. I det nye ILP-bygget i Breivika har vi videreutviklet konseptet og FutureLab har skiftet navn til Framtidssmia. Dette arbeidet er særlig interessant og viktig nå hvor digital undervisning er mer aktuelt enn noen gang.

Veiledning på masternivå har vært et fokus siden starten av Pilot i nord. Det har vært viktig å fokusere på masterveiledning av høy kvalitet, hva en profesjons- og skolerettet masteroppgave skal være, hvordan sørger vi for at den er relevant for skolen, hvilke strukturer har vi behov for, hvordan utvikler vi samarbeid mellom veilederne og hvordan utvikler vi et godt samarbeid med skolene. Kapasitetsbyggingen har nå funnet sin form som et etablert profesjonsfellesskap med jevnlig møter mellom veilederne og mellom alle veilederne og alle studentene. Dette arbeidet, både med modellen og de konkrete erfaringene som kom ut av dette, har blant annet resultert i to nasjonale seminarer på Gardermoen i regi av ProTed. Her var alle institusjoner med grunnskolelærerutdanning invitert og det var stor interesse for arbeidet vårt i disse seminarene. Resultatene er også spredd i rapportform og i vitenskapelige publikasjoner. Høsten 2020 ble det etablert et nasjonalt nettverk³ for masterveiledere som et direkte resultat av vårt arbeid. Vi fortsetter allikevel å utvikle masterveiledningen på instituttet og dette arbeidet må ses i sammenheng med den kultur- og rolleendringen som en masterutdanning for grunnskolelærere innebærer for institusjonen, ansatte, studenter og samarbeidende skoler. Dette kommer vi tilbake til.

Innovasjoner fra ProTeds andre periode (fra 2017)

1. Oppstartsprogrammet *Oppstart med STIL*
2. Universitetsskoleprosjektet videreutviklet og spredd
3. Alta-modellen for GLU
4. Kapasitetsbygging og kulturendring gjennom forskningsprosjekter, benchlearning og profesjonsfellesskap.

³ https://www.ntnu.no/masternettnetk_laerer

5. Nasjonal videreutvikling av GLU-masteren gjennom forskning (LAB-Ted-prosjektet⁴) og årlige Masterveiledningsseminar.

Oppstart med STIL er et nyutviklet oppstartsprogram for de nye studentene på grunnskolelærerutdanningen. Her gir vi et innblikk i både studiet de har startet på og det yrket de har valgt å utdanne seg til. Kunnskapsdepartementet lyste sent høsten 2016 ut midler til oppstart av de nye femårige masterutdanningene og ProTed søkte og fikk midler til dette prosjektet. Oppstart med STIL ble gjennomført første gang høsten 2017. Vi evaluerte programmet og dette er beskrevet nærmere i rapporten «Læringslyst og læringsbehov⁵». Programmet er beskrevet gjennom konferansefremlegg og film og det publiseres også om programmet. Programmet er nå implementert som måten GLU-studiet starter i Tromsø. Deler av programmet er utviklet i samarbeid med universitetsskolene i Tromsø og utgjør en del av utviklingen av partnerskap i grunnskolelærerutdanningen.

Universitetsskoleprosjektet har vist en klar videreutvikling i siste periode. En tydeligere vektlegging av et likeverdig partnerskap ligger til grunn for arbeidet. Arbeidet i første periode har sakte men sikkert ført til en struktur- og kulturendring som er nødvendig for å utvikle denne typen samarbeid. Rektorforum⁶ er utviklet til å bli kjernen i samarbeidet. Alle forslag til samarbeid, forskning eller utviklingsarbeid presenteres først i Rektorforum for diskusjon og kommentarer. Ansatte med aktuelle prosjekter inviteres til rektorforum for å presentere prosjektet og invitere til samarbeid. På denne måten bidrar vi til at det blir gode og hensiktsmessige koblinger mellom ansatte ved UiT og de enkelte skolene. Utviklingen går også i retning av at flere initiativ nå kommer fra universitetsskolene. I tillegg er skoleeier i større grad involvert i arbeidet. Dette er ønskelig både fra skolen og vår side for å forankre samarbeidet høyere i organisasjonen.

Eksempler på samarbeidsprosjekter med universitetsskolene: Oppstart med STIL, der studentene i løpet av sin første uke er en dag i en universitetsskole og får føle på hverdagen for en lærer. Praksislærerteam ved skolene, der et team av praksislærere i stedet for enkeltlærere veileder studentene i praksisperioden. Forskningsprosjektet LABTED er nærmere beskrevet nedenfor. Mastertorget er et arrangement der inviterte skoler presenterer sine utviklingsområder og forslag til mastertemaer for studentene. Slik øker vi muligheten for at studentene skriver masteroppgaver som er mer relevante for skolene, og er viktig for utvikling av studentens egen profesjonskompetanse. Dette tiltaket er nå gjennomført i tre år, og vi vil fortsette dette samarbeidet. Et positivt trekk ved dette er at vi inviterer skoler utenfor Tromsø kommune til torget. Vi øker da muligheten for at studentene skriver oppgaver hvor det samles data fra ulike skoleslag i ulike kommuner. Kommunene som dermed er representert ser dette også som en mulighet til å rekruttere lærere til sine skoler. Dette ser vi på som udelt positivt og som bidrar til at utdanningen får en større kontaktflate, flere samarbeidspartnere og i større grad søker å svare på samfunnsmandatet, nemlig å utdanne lærere til hele regionen.

Fremover ønsker vi i større grad å involvere de fagansatte ved utdanningen, noe vi kommer tilbake til under punktet «Kapasitetsbygging og kulturendring».

⁴ LAB-Ted (Learning, Assessment and Border Crossing in Teacher Educating) er et fireårig forskningsprosjekt støttet av Norges Forskningsråd.

⁵ Rapporten finnes på <https://result.uit.no/proted/>

⁶ Jevnlige møter mellom de ti rektorene ved universitetsskolene i Tromsø, studieleder, koordinator og leder ProTed Tromsø.

Ved campus Alta er det utviklet en fleksibel lærerutdanning for 1-7 og 5-10. Denne ble etablert i 2014 som resultat av fusjonen mellom UiT og Høgskolen i Finnmark med bakgrunn i de erfaringene fagmiljøet i Alta hadde med desentralisert og samlingsbasert utdanning og erfaringene fra Pilot i nord. Det er en fordel at instituttet har ulike modeller for utdanningene for å vinne overførbar erfaring. I den forbindelse er det viktig at Utviklingsområde 3 i ProTed, Digitale læringsomgivelser, ledes fra Alta. Ansatte her har i sine fleksible, samlingsbaserte utdanninger over tid utviklet god digital didaktisk kompetanse. Dette gir oss et stort potensiale for videre kvalitetsutvikling innen dette feltet.

Kapasitetsbygging og kulturendring har vært et sentralt overordnet mål gjennom hele ProTed sin tid og i senterets andre periode ble dette sterkere vektlagt. Flere tiltak er satt i gang, enkelte favner bredt med ambisjon om å nå alle ansatte i GLU mens andre går mer i dybden. Av de mer omfattende tiltakene er det årlige to-dagers seminaret på Sommarøy. Seminaret har vært holdt tre ganger og om lag 60 ansatte deltar. På disse seminarene har vi drøftet alt fra undervisningskvalitet, vurderingsordninger og arbeidskrav, til masterveiledning, praksisorganisering og visjonsarbeid. Integrasjon har vært et overordnet element og arbeidet organiseres derfor både innen fag og på tvers av fag. Disse seminarene har vist seg å ha stor betydning for kvaliteten på og sammenhengen mellom de enkelte delene i utdanningen.

Med innføring av en nasjonal rammeplan for utdanningen i 2017 ble det satt klare rammer for hvordan utdanningen skal organiseres og hva den skal inneholde. Regjeringen kom så med Lærerutdanning 2025⁷ som også legger føringer for utvikling av programmene. Målsettingen med Sommarøy-seminaret har delvis vært å utvikle grunnskolelærerutdanningen sammen basert på disse ytre rammene. Årene med Pilot i nord har i tillegg gitt oss et forsknings- og erfaringsbasert grunnlag for å diskutere og iverksette endringer i utdanningen.

Av de mer dyptgående tiltakene har vært igangsetting av forskningsprosjekter som er i front av kjernevirksomheten til ILP og ProTed: innovative og forskningsbaserte lærerutdanninger. Her nevner vi særlig to prosjekter, RELEMAST-prosjektet⁸ og LAB-Ted-prosjektet⁹. Begge prosjektene arbeider med sentrale aspekter ved utdanningen vår og har deltagere fra flere fag. Disse har sin styrke i at favner ansatte fra flere fag, og prosjektene handler om, som i sin tur vil bidra til økt kvalitet i våre utdanninger.

RELEMAST-prosjektet involverer tre vitenskapelig ansatte og handler om å beskrive hvor relevant denne masterutdanningen er for studenten når de går over i læreryrket i skolen. Prosjektet følger opp ca 40 nyutdannede lærere og er longitudinelt hvor en gruppe lærere følges gjennom sine fem første år som lærere.

Formålet med prosjektet er:

- Relevansen av masterutdanning for grunnskolelærere
- Hvordan nyutdannede lærere med masterutdanning erfarer sin profesjonskompetanse relatert til behovene i mottakerskolen
- Hvordan de nyutdannede lærerne erfarer at deres profesjonskompetanse utvikles og endres igjennom yrkesutøvelsens fem første år

⁷ Lærerutdanning 2025 – Nasjonal strategi for kvalitet og samarbeid i lærerutdanningene.

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nasjonal-strategi-for-larerutdanningene/id2555622/>

⁸ RELEMAST (Relevant masterutdanning) er et flerårig forskningsprosjekt som følger nyutdannede grunnskolelærere inn i deres første år som lærere.

⁹ LAB-Ted (Learning, Assessment and Border Crossing in Teacher Educating) er et fireårig forskningsprosjekt støttet av Norges Forskningsråd.

LAB-Ted-prosjektet (*Learning, Assessment and Boundary crossing in Teacher Education*) inkluderer ni vitenskapelig ansatte fra fire ulike fag, en stipendiat, hvert år minst 12 studenter samt tre lærere fra grunnskolen i delte stillinger. Her deltar representanter for alle de samarbeidende aktørene i masterutdanningen med det overordnede målet at studentenes FoU-oppgave og masteroppgave skal bidra til økt forskningskompetanse i grunnskolelærerutdanningen og i skolen og til nye modeller for veiledning og vurdering av studentenes oppgaver.

Et annet tiltak har vært søknad om og deltakelse i benchlearning-prosjekter, prosjekter der man sammenligner seg med andre tilsvarende utdanninger. I vårt tilfelle ønsket vi å samarbeide med to kjente og innovative lærerutdanningsmiljøer, lærerutdanningen ved University of Auckland, New Zealand og University of California, Berkeley, USA. Vi søkte DIKU innenfor NOTED-programmet¹⁰ og fikk tilsagn på et fireårig prosjekt fra 2018, TEDnet – Teacher Education Network. Prosjektet inkluderer 10 vitenskapelig ansatte fra UiT, fem ansatte fra University of Auckland og fem ansatte fra University of California, Berkeley. Prosjektet fokuserer særlig på integrasjon, feedback og FoU-kompetanse i lærerutdanningen. Det publiseres jevnlig fra alle disse tre prosjektene.

Å utvikle profesjonsfellesskap på tvers av fag og utdanninger er gode tiltak for å fremme kapasitetsbygging. Et av disse profesjonsfellesskapene er masterveiledningsteamet. Her møtes vitenskapelig ansatte som veileder masteroppgaver jevnlig for å diskutere og utvikle sin egen veiledningskompetanse. Det arrangeres jevnlig møter med veilederne hvor aktuelle tema diskuteres. Det arrangeres også jevnlig møter med alle avgangsstudentene slik at studentene får mulighet til å spørre og diskutere rundt sine egne oppgaver i dette fellesskapet.

Skriveseminaret er det siste tilskuddet i utvikling av profesjonsfellesskap. Her melder man seg på til å møtes jevnlig hvor målet er å skrive vitenskapelige artikler om innovasjoner i egen undervisning, jfr ProTed sin modell. Seminaret ledes av gruppeleder for forskningsgruppa LIFT¹¹. I seminaret arbeides det med aktuelle elementer i vitenskapelig tekster basert på egen undervisning og man både gir og får tilbakemelding på tekstene. Pr nå er det 14 ansatte fra GLU, BLU og lektor 8-13 som deltar i disse seminarene. Formålet er å øke kompetansen hos de ansatte på forskning om og i egen undervisning, å få fram flere vitenskapelige publikasjoner om innovasjoner i undervisningen ved ILP og å bygge felles kapasitet og kultur på tvers av fag og program. Vi er inne i første gangs gjennomføring, så tiltaket er ikke evaluert. Imidlertid er det et godt tegn at så mange ansatte både skriver og setter av tid til å møtes fast.

Nasjonalt ansvar

UiT utviklet landets første masterutdanning for grunnskolelærere i 2010, mens det ble nasjonal standard i 2017. Dette innebærer at vi ligger sju år foran de andre lærerutdanningsinstitusjonene både når det gjelder forskning på og utvikling av grunnskolelærerutdanningen. Gjennom ProTed har vi tatt et nasjonalt ansvar i å dele og spre både forskning og erfaring om masterutdanning for lærere. Vi har blitt lyttet til, både av myndighetene og av de andre lærerutdanningsinstitusjonene.

To gode eksempler på at vår forskning og erfaring rundt utvikling av masterutdanning for lærere har nasjonal og internasjonal interesse er for det første LABTed-prosjektet. Lederen av

¹⁰ NOTED- Norwegian Partnership Program for International Teacher Education. Programmet organiseres av DIKU og støtter utdanningssamarbeid og studentutveksling mellom lærerutdanningsinstitusjoner i Norge og i utlandet.

¹¹ Forskningsgruppa LIFT (Lærerutdanning i en forandringstid) er en tverrfaglig forskningsgruppe for om lag 20 ansatte som forsker i og om lærerutdanningen.

den internasjonale rådgivningsgruppe for grunnskolelærerutdanningene – APT¹², Marilyn Cochran-Smith, sitter i referansegruppa for LABTed. Et annet medlem av ekspertgruppa, Viv Ellis, er vår prosjektmentor. Vi har jevnlig møter med begge, og de uttrykker stor interesse for utviklingen i norsk lærerutdanning gjennom satsingen på masterutdanning generelt og for LABTed-prosjektet spesielt. Det andre gode eksemplet er de nasjonale masterveiledningsseminarene som har markert UiT som nasjonalt ledende på dette svært viktige feltet. Når GLU-studentene over hele landet skal skrive sine masteroppgaver studieåret 2021-2022 er det svært betydningsfullt at vårt arbeid med veiledning har resultert i et nasjonalt nettverk som skal bygge kompetanse i alle institusjonene. Disse eksemplene viser hvilken nasjonal og internasjonal betydning et SFU som ProTed kan ha. Vi er stolte over arbeidet i ProTed, vi har valgt å ta et nasjonalt ansvar og vi vil fortsette å ta et nasjonalt ansvar også etter ProTed.

Konklusjon

ProTed har vært svært viktig for utvikling av vår egen og landets masterutdanning for grunnskolelærere. De siste årene har forskningsaktiviteten økt betraktelig i fagmiljøet med ProTed som en sentral initiativtaker. ProTed har vært en innovativ pådriver for forskning på og utvikling av lærerutdanning, lokalt og nasjonalt.

I lærerutdanningens lange liv, fra Trondenes i 1826 til masterutdanning i 2021, er ti år med et SFU en relativt kort periode. Det har allikevel skjedd mye på disse ti årene, det er utviklet en holdning til innovasjon, nytenkning og forskning som ikke var der for ti år siden. Utvikling av gode utdanninger er avhengig av holdningene og kompetansen til de som arbeider i utdanningene. Gjennom ProTed har vi sett en holdningsendring og ikke minst en kompetanseøkning med fokus på grunnskolelærerutdanningen. Vi ønsker å fortsette denne gode utviklingen og vil utvide arbeidet til å gjelde alle utdanningene ved ILP gjennom å etablere et senter for innovasjon og kompetanseutvikling. I det videre beskrives organisering, innhold og økonomi i et slikt senter.

Etablering av et senter for innovasjon og kompetanseutvikling ved ILP – med sikte på å bli et komplett akademisk miljø

ProTed er som kjent landets første SFU. Et SFU har som mål å være fremragende på undervisning og ordningen er inspirert av SFF-ordningen, sentre for fremragende forskning. SFF-ordningen er laget for å utvikle og spre fremragende forskning. I den videre satsingen ønsker vi å kombinere disse to satsingene med et tredje perspektiv, nemlig relevansen for og samarbeidet med samfunnet rundt oss. Inspirasjonen til dette henter vi fra de svenske KAM-miljøene, som står for Komplette Akademiske Miljø, der nettopp disse tre forholdene skal være likeverdige og henge godt sammen. KAM-miljøbegrepet er av svenskene særlig brukt om miljøer innen medisin og helse. Eksempler på slike er Sahlgrenska akademien ved Göteborgs universitet og Högsolan i Kristianstad¹³. Nettopp sammenligningen med medisinske miljøer tiltaler oss, fordi det både for oss som arbeider med lærerutdanning og pedagogikk og for helsevesenet vil handle om sterke, innovative og forskningsbaserte profesjonsutdanninger som kombineres med relevant forskning til nytte for og i tett samarbeid med samfunnet rundt. Tilsvarende inspirasjon lå til grunn da vi tilbake i 2010 startet utviklingen av universitetsskoleprosjektet, inspirert av universitetsklinikkene.

Vi ser gjennom ProTeds periode at vi som miljø har beveget oss mer og mer i retning av å styrke forskningen på undervisningen vi gir, det holder ikke bare å gjøre innovasjoner, men disse må også evalueres og forskes på for at de skal kunne implementeres og deles med et

¹² NOKUT: Internasjonal rådgivningsgruppe for grunnskolelærerutdanningene <https://www.nokut.no/prosjekter-i-nokut/apt/>
¹³ [Man and Biosphere HealthFULLTEXT01.pdf](#)

større publikum utenfor ILP. Eksempler på dette er LAB-Ted-prosjektet og STIL-prosjektet i ProTed sin siste periode.

I en videre satsing ønsker vi et enda sterkere forskningsfokus, og da ikke kun forskning på egen undervisning, men forskning som vi sammen med samfunnet rundt oss finner relevant og aktuell. Da er vi inne i det tredje elementet i den nye satsingen: relevans og samarbeid med samfunnet rundt oss. Vi har gode erfaringer med partnerskap fra arbeidet med universitetsskolene og nå ønsker vi å utvide de samfunnsmessige perspektivene til flere deler av virksomheten vår og ikke kun til partnerskapsbegrepet. Det samme vil gjelde synet på og ambisjonene for forskningen vår. Vi ønsker at en større del av forskningen ved ILP skal oppleves som relevant og viktig for ikke bare vårt nærmeste avtakerfelt, men i en nasjonal og internasjonal sammenheng. Vi har i dag forskere som er der, og vi ønsker mer av det – satt inn i et system som vi her skisserer. Vi ønsker å legge til rette for en utvikling ved ILP som kombinerer den enkelte ansatte sine interesser og ambisjoner med organisasjonen vår sine interesser og ambisjoner. Utviklingen av et KAM-miljø ved ILP vil være et skritt i riktig retning.

ILP er fra 1. januar 2021 omorganisert slik at instituttledelsen i tillegg til instituttleder nå har en assisterende instituttleder for utdanning, en for forskning og en for EVU. Instituttet setter med dette et klart fokus på de ulike hoveddelene av instituttets arbeidsoppgaver. Videre styres utdanningsprogrammene av programstyrer og programstyreledere mens vitenskapelig ansatte er tilknyttet fagseksjoner med fagseksjonsledere. Dette gir muligheten for at ansatte kan arbeide mer på tvers mellom utdanningene og dermed vi får dermed benyttet den enkeltes kompetanse på en best mulig måte.

ILP gir i dag utdanning inne følgende områder:

- Barnehagelærerutdanning
- Grunnskolelærerutdanning 1-7 og 5-10
- Lektorutdanning 8-13
- Praktisk-pedagogisk utdanning for yrkesfag og allmennfag
- Bachelor- og masterutdanning i pedagogikk
- Bachelor- og masterutdanning i spesialpedagogikk
- Logopedi
- Utdanningsledelse

I tillegg har instituttet en stor portefølje innen etter- og videreutdanning. På dette feltet foregår det for tiden et arbeid for å kartlegge ansatte som med sin kompetanse vil bidra inn i ulike deler av EVU-området.

Senteret skal involvere alle instituttets utdanninger slik at arbeidet nå skal omfatte både profesjons- og disiplinutdanningene.

Senteret skal ha følgende hovedarbeidsområder:

- Ha en innovativ og integrerende rolle ved instituttet.
- Involvere instituttets ansatte i forsknings- og utviklingsarbeid rettet mot instituttets utdanninger.
- Pilotere innovasjoner i de enkelte utviklingsområdene.
- Styrke forskerutdanningen ved instituttet gjennom å opprette flere stipendiatstillinger

Senteret plasseres organisatorisk direkte under instituttleder. Senteret skal ha en leder i 50% stilling som har ansvar for å integrere alle utdanningene ved ILP i arbeidet. Lederen må ha førstestilling ved instituttet.

Organisering av arbeidet i utviklingsområder har vi god erfaring med fra ProTed og vi vil derfor videreføre denne måten å arbeide på.

Følgende utviklingsområder planlegges inn i senteret:

- UO 1: Livslang læring
Fokusere på etter- og videreutdanning ved instituttet, bygge relevant kompetanse, fokusere på arbeidslivsrelevans
- UO 2: Studentaktive læringsformer
Utvikle undervisningsformer som involverer og integrerer studentene i større grad og tilpasse pensum og arbeidskrav til en slik arbeidsform og utvikle digital didaktisk kompetanse hos både ansatte og studenter, utvikle samarbeidet med tillitsvalgte studenter
- UO 3: Digitale læringsomgivelser
Prøve ut ny teknologi for undervisning, utvikle samarbeidet med skoler og barnehager, arbeide mer med digitale løsninger for undervisning og veiledning, videreutvikle digital didaktisk kompetanse
- UO 4: Partnerskap
Videreutvikle universitetsskoler- og barnehager, styrke forskningssamarbeidet med skoler og barnehager, utvikle nye praksisformer, starte gjensidig hospitering i skole og barnehage.
- UO 5: Integrerte utdanninger
Skape integrasjon og koherens i våre utdanninger, både vertikalt og horisontalt, utvikle trepartssamarbeidet i de utdanningene som har obligatorisk praksis

Som vi ser henger områdene tett sammen med til dels overlappende temaer. Dette er en styrke for utviklingsarbeidet da vi setter samme fokus men med ulikt utgangspunkt og ulike arbeidsmåter.

Arbeidet ProTed har gjort i grunnskolelærerutdanningen gjennom disse årene har gitt fokus og retning på deler av utdanningen som samlet styrker en integrert, forskningsbasert utdanning. Som nevnt tidligere er fokuset satt på undervisning og studentaktivitet, utvikling av partnerskap, veiledningskompetanse, digitale læringsomgivelser, koherens. Dette er områder ILP vil videreutvikle i et nyopprettet senter for innovasjon og kompetanseutvikling. Universitetsskoleprosjektet er et vellykket prosjekt i ProTed. ILS ved Universitetet i Oslo arbeider for tiden også med planer for hva som skal skje når ProTed-perioden er over. Ved ILS har man nå bestemt å overføre universitetsskoleprosjektet til drift med sentral finansiering. Ved ILP er for tiden 22 skoler og barnehager med i prosjektene og for å kunne videreutvikle dette samarbeidet er det nødvendig å se på hvordan dette kan bli en varig ordning ved instituttet.

For utviklingsområde 1, 2, 3 og 5 vil det være behov for en områdeleder i 25% stilling. For UO4 vil det være behov for områdeleder i 100% stilling. Grunnen til dette er det allerede etablerte samarbeidet med totalt 22 skoler og barnehager i universitetsskole- og universitetsbarnehageprosjektene. For å videreføre og videreutvikle partnerskap i dette store feltet kreves det at områdeleder har tid til å initiere nye samarbeid og nye samarbeidsformer med aktuelle partnere. Områdelederne bør ha førstestilling ved instituttet.

Områdelederne vil sammen med programstyrelederne diskutere frem utvalgte tema for utviklingsarbeidet. Dette ses i sammenheng med de enkelte utdanningenes profil og egenart. Senterleder vil så sammen med områdelederne velge ut endelige tema for utviklingsområdene som det skal arbeides med i en gitt periode. ProTed har i sitt arbeid med ulike tema hatt fokus på å pilotere innovasjoner slik at de senere kan implementeres i utdanningen. Dette vil også være et av senterets hovedoppgaver. Senteret vil satse på å øke forskningsaktiviteten knyttet til utdanningene ved instituttet. Skriveseminarer som er etablert viser en interesse og et engasjement for å forske på og skrive om sin egen undervisning. Dette er et godt grunnlag for mer forskning på utdanning. Som en del av dette vil senteret søke om en stipendiatstilling. Område for denne er ikke klart.

I ProTed ser vi en god utvikling av forskningsaktiviteten, noe som er viktig for å gi de piloterte innovasjonene et bedre grunnlag for implementering i utdanningene. Vi ønsker å utvikle KAM-miljø ved ILP og med det et større fokus på forskerutdanning gjennom flere stipendiatstillinger og et enda tettere samarbeid med og også mellom stipendiatene ved instituttet.

Vi ønsker å videreføre seminarer slik GLU har hatt på Sommarøy. Å ha muligheten til å samle kollegiet for diskusjoner og presentasjoner gir en ekstra dimensjon til arbeidet. At vi får muligheten til å fortelle hverandre hva vi jobber med, hvordan vi jobber, hvem vi samarbeider med internt og eksternt er uhyre viktig og bidrar til et bedre arbeidsmiljø på instituttet. De samlingene vi har hatt på Sommarøy knyttet til GLU 1-7 og 5-10 har involvert opp til 60 personer fra ulike fag og fra begge campus. Med ny organisering av ILP hvor ansatte tenkes å arbeide mer på tvers mellom utdanningene vil slike seminarer være meget viktige.

Senterets første fase er tenkt til perioden 2022-2025. Vi vil innen 2025 gjøre en grundig evaluering for så å vurdere å videreføre denne satsingen.

Finansiering:

Senteret må tilføres midler til både lønn og drift. Driftsmidlene skal blant annet brukes til: å arrangere møter og seminarer, støtte til konferansereiser, støtte til studenter som involveres i arbeidet, støtte til publisering

Lønnskostnader pr år:

Senterleder 50% stilling	450 000,-
Områdeledere (UO1, 2, 3 og 5) $4 \times 25\% = 100\%$	900 000,-
Områdeleder UO 4	900 000,-

Driftsmidler pr år:

Senterleder	200 000,-
Drift av utviklingsområdene $5 \times \text{kr } 150\,000,-$	750 000,-
Sommarøy-seminaret	200 000,-

Sum	kr 3 400 000,-
-----	----------------

Totalt for perioden 2022-2025	13 600 000,-
-------------------------------	--------------

ILP 15. april 2021

Siw Skrøvset
Instituttleder

Henning M. Sollid
Leder av ProTed Tromsø

Notat – prioriterte satsinger – fleksible utdanninger

HSL fakultetet ber om at følgende tre fleksible studietilbud blir prioritert for tilskudd gjennom strategiske utviklingsmidler.

Institutt for lærerutdanning og pedagogikk;

Fleksibel GLU 1 – 7 Studiested; Harstad, Narvik og Indre Midt-Troms.

Institutt for barnevern og sosialt arbeid

Fleksibilisering av MA i sosialt arbeid og MA i Barnevern.

Institutt for språk og kultur

Dokumentasjonsvitenskap 2 x 10 stp Studiested Mo i Rana

Med utgangspunkt i signaler som kommer gjennom Meld.St.14 (2019-2020) *Kompetansereformen – Lære hele livet* og UiT sin egen strategi *Livslang læring i nord* (Arbo utvalget), som er under behandling, ser fakultetet viktigheten av at disse tre tilbudene blir gjennomført. Med bakgrunn i synkende ungdomskull i fremtiden og behovet for fleksible tilbud rettet mot nye målgrupper, ønsker instituttene å styrke tilstedeværelsen utenfor hoved Campus.

Fleksibilisering og digitalisering av emner og program vil også styrke fagmiljøene. Gjennom digitalisering og nettkurs, når fagkompetansen til instituttene til en bredere målgruppe. Disse initiativene vil også være med på å utviske kompetanseforskjellene mellom sentrum og periferi.

Generelt er det også viktig å ha med seg utfordringene UiT møter når det gjelder å oppfylle sitt samfunnsansvar som breddeuniversitet. Behovene for økt tilgang til kompetanse der kompetansen er nødvendig kan være en slik utfordring som disse tilbudene vil imøtekomme. Lærermangelen i regionen er dokumentert og vil stige ifølge SSB, desentraliserte tilbud som årsenhet i dokumentasjonsvitenskap er direkte knyttet til behovet for denne type emner i regionen. Fleksibilisering/nettstudier i barnevern og sosialt arbeid (MA) vil imøtekomme de behov distriktene har nå og som man ser vil komme i en post-Corona tid.

I tillegg er viktige faktorer;

- A) Både fleksibel GLU og Dokumentasjonsvitenskap legges til eksisterende campus /studiested. Campusene i Harstad og Narvik + studiesenteret i Indre Midt-Troms (lokasjoner på Finnsnes og Bardufoss) gir tilbudene et fortrinn gjennom eksisterende infrastruktur, kunnskapen som campus/studiestedet har til egen region og kvalitetsmessig god fasilitetering for tilbudene. Studentgruppene vil ha tilgang til de samme tilbudene som ved hovedcampus i Tromsø, det vil være lesesalsplasser og gode muligheter for kollokviegrupper og seminarer i tillegg til digital undervisning.

- B) Der lærermobilitet er nødvendig har campusene og studiestedene tilgang til kontor og kontorstøtte.
- C) Tettere samarbeid mellom fakultetene og campusene i regionen.

Disse tre tilbudene vil også gi instituttene erfaringer for videre satsinger på fleksibilisering av tilbudene.

Tilbudene er fasilitert og planlagt slik at man både har lokal tilhørighet samtidig som man har tett samarbeid med hoved Campus.

Ser vi på de signaler som kommer fra myndigheter og næringsliv vil behovet for denne type tilbud bare vokse i årene fremover, og gjennomprøvde tilbud vil være med på å styrke instituttene og samtidig med på å oppfylle målsettingene i «Livslang læring»-

Søknad om midler til utvikling av utdanningskvalitet og læringsmiljø

Fra Institutt for samfunnsvitenskap (ISV)

Mars 2019

Universitetet er bærer av en vitenskapelig og intellektuell kunnskapskultur. Denne kulturen skal studentene bli en del av og bidra til å påvirke utviklingen av. For å få til dialoger om og for kunnskap og aktiv læring er det viktig å ta hensyn til både de organiserte læringssituasjonene og de mer tilfeldige møtene, den uintenderte og mer tilfeldige samhandlingen som bidrar til utveksling av erfaringer og utvikling av kunnskap.

For å oppfordre til og muliggjøre ulike typer læring og samhandling, må den fysiske strukturen legge til rette for bestemte handlingsmønstre. De handlingsmønstrene vi i dag ønsker å legge til rette for, er annerledes enn da HSL-fakultetet ble bygd. I dag virker bygningsmassen til dels begrensende for den læringsaktivitet og de handlingsmønstre vi ønsker å oppfordre til med tanke på studentenes læring. For å utvikle utdanningskvaliteten ved fakultetet er det derfor viktig å se læring og læringsmiljø i tett sammenheng. Skal UiT være attraktivt som studiested er det viktig å tilby fasiliteter som legger til rette for læring i formelle sammenhenger og inviterer til bruk av campus for egenorganiserte læringsprosesser. Fokus på fysisk struktur som et viktig element i utdanningskvalitet er også i samsvar med prinsippene i UiT sin strategi i forhold til "The 21th Century Learner".

Campusutforming og det fysiske læringsmiljøet er av vesentlig betydning for læringsprosesser og læringsresultater i høyere utdanning (se for eksempel «Campusutforming for undervisning, samarbeid og læring – en systematisk kunnskapsoversikt» fra Kunnskapssenter for utdanning 2017, «Framtidens lärandemiljöer. Rapport från SUHF:s arbetsgrupp» Sveriges universitets- och högskoleförbund, SUHF 2016). Dette er anerkjent også av norske universiteter. NTNU har for eksempel kjørt en PILOT U1 om innovative læringsarealer og ved UiB har man i 2017 på oppdrag fra utdanningsutvalget opprettet en arbeidsgruppe for fysisk læringsmiljø med medlemmer fra Eiendomsavdelingen, UB, studenter og ulike institutter.

Læringsarealer må forstås i en vid sammenheng, som det samlede arealet og infrastrukturen som er tilgjengelig for studenters læring. *Formelle læringsarealer* er en samlebetegnelse for ulike arealer som brukes til undervisning: auditorier, seminarrom, laboratorier, verksteder, behandlingsrom etc. Rommene bestilles av en faglærer og undervisningen inngår i fagplaner og er oftest ledet av en lærer.

Uformelle læringsarealer er steder der studenter arbeider alene eller sammen med andre når det ikke er organisert undervisning. Det kan være lesesaler, kollokvierom, arbeidsplasser for studenter i bibliotekene, kantiner, møblerte gangarealer og fellesoner osv.

Skillene mellom de to læringsarealene er mindre tydelige i dag når nettbasert undervisning og studentsamarbeid er mer utbredt. Men det er likevel viktig å behandle hele campus som læringsareal og de uformelle møtestedene som like viktige som undervisningsarealene.

Varierte møte- og arbeidssteder understøtter ikke bare læring, men kan også bidra til å motvirke isolasjon og ensomhet. En slik bred forståelse av læringsarealer med tilhørende læringsformer vil også

bidra til å forberede studentene på de arbeidsformene som er vanlige i arbeidslivet i dag og som de dermed vil møte etter gjennomførte studier.

Utdanningskvalitet som målsetting

HSL-fakultetet er et fakultet med mange studenter og en for stor andel av studentene bruker litt for lite tid på studiene. Mange oppgir å føle seg ensomme og finner overgangen fra videregående skole vanskelig. Ansvaret for egen læring og for å strukturere hverdagen, som har vært vanlig i disiplinlagene, er en stor overgang. Studenter i 2019 bærer også med seg andre erfaringer som vi ikke uten videre klarer å omsette innenfor eksisterende bygg og infrastruktur.

HSL-fakultetets strategi understreker viktigheten av:

- å sikre helhetlige og innovative studie- og programdesign som tar i bruk studentaktive læringsformer
- tydeliggjøre sammenhengen mellom forskning og undervisning bedre
- videreutvikle innovative elementer i utdanningene
- skape og videreutvikle gode lærings- og studiemiljø

I tillegg vektlegges at vi skal øke andelen digitale og fleksible emner og program. På samme måte oppfordrer Drivkraft i nord til utvikling av studentaktive læringsformer og læringsfremmende teknologi.

ISV har som del av sin strategi å ha minst ett større prosjekt i året som oppfordrer til nytenkning/utvikling av undervisning. Flere ansatte ved instituttet har vært på studietur til Umeå universitet for å la seg inspirere og lære av det de har gjort på dette området. Særlig var deres vektlegging av sammenhengen mellom materiell struktur og nye undervisningsformer inspirerende. Ved hjelp av større investeringer og relativt enkle grep utnyttet de eksisterende bygningsmasse på en slik måte at de fikk studentene tilbake på campus. Besøk ved University of Melbourne i 2018 ga tilsvarende inspirasjon.

Prinsipper for utvikling av læringsmiljøet

Dette er et prosjekt som må utvikles gjennom involvering hvor fagkunnskap om utforming av læringsmiljø og læringsformer må brytes mot hverandre, og hvor det ikke minst er viktig å involvere studenter og faglig tilsatte. Selv om hva som er god utforming av læringsmiljø og hvordan undervisningen ikke er gitt, er det behov for å tenke nytt ut fra dagens rammer. Institutt for samfunnsvitenskap (ISV) har en stor del av undervisningen i SVHUM-bygget, det tredje byggetrinn i Breivika som ble tatt i bruk i 1983. Bygget har mange gode kvaliteter, men er også utfordrende i undervisningssammenheng. Det er bygd for en tid med tavleundervisning, og modernisert for bruk av pc med lysark. Utfordringen er at tavle og lysark ofte ikke lar seg kombinere, og i tillegg at innredningen begrenser mulighetene til arbeid i grupper i undervisningsrommene. Et viktig spørsmål er dermed: Hvilke handlingsmønstre bør (det fysiske) læringsmiljøet legge til rette for?

En viktig erkjennelse er at læring er et resultat av hva *studentene* gjør heller enn hva *lærerne* gjør. Vi bør derfor tilrettelegge bedre for studentenes aktivitet alene og sammen med medstudenter, og for veiledning og tilbakemelding fra lærerne.

Karolinska Institutet i Stockholm har tre prinsipper for utvikling av læringsmiljøet:

Kunnskapsoverføring versus dialog

Tradisjonelt har utformingen av læringsarealer vært tilpasset en lærersentrert undervisningssituasjon med vekt på kunnskapsoverføring. Forelesningssaler er bygd opp rundt en slik tenkning. Skal vi fremme mer studentaktive læringsformer må vi oppmuntre til dialog på både formelle og uformelle læringsarenaer.

Synliggjøring av kunnskap og tidligere erfaring

Studenter har alltid med seg kunnskaper og erfaringer inn i læringssituasjonen. Studenter bør ha mulighet til å visualisere tanker og erfaringer for å synliggjøre tankerekker og dele dem med andre i våre undervisningsrom. Dette fremmer læring.

Samarbeidslæring

Studenter lærer av hverandre. Læring foregå i økende grad utenom planlagt undervisning blant annet fordi en del undervisningsressurser er digitalt tilgjengelige (fra rapporten «Fysiske læringsarealer for fremtiden», Universitetet i Bergen, 2018).

Dette er interessante prinsipper som peker på noen av utfordringene vi står overfor ved HSL-fakultetet og ISV når vi ønsker å eksperimentere mer med dialogbasert undervisning, bruk av studentenes egne erfaringer og tilrettelegging for bruk av campus for samarbeid mellom studenter.

[Videreutvikling av undervisningskvalitet ved ISV – konkretisering](#)

Formålet med prosjektet er å legge til rette for nye undervisningsformer gjennom endring av den fysiske strukturen. Det gjelder i undervisningsrommene, men også ved en oppgradering av fellesarealer til studentinitierte samtaler og kollokvier, og til bruk i undervisningssituasjoner. Vi ser særlig for oss at C-fløya i Breivika III og Storn-hallen vil tjene på en oppgradering og tilrettelegging for andre læringsformer og tilrettelegging for at studenter lærer av hverandre. I denne prosessen er det nødvendig med bred involvering av ulike brukere – studenter og faglærere spesielt – i et direkte samarbeid med arkitekt, pedagog og it-tilsatte som har erfaring med tilrettelegging av lokaler for nye læringsformer.

Det andre elementet i prosjektet er opplæring av faglig tilsatte og utvikling av fagtilbudet (emner og programmer) for å oppnå høyere utdanningskvalitet. En oppgradering av fysisk struktur og infrastruktur vil ha størst effekt gjennom en kopling til prosesser som involverer de faglig tilsatte og utvikling av deres undervisningskompetanse. Institutt for samfunnsvitenskap (ISV) har noen av de største disiplinprogrammene ved fakultetet (statsvitenskap, sosiologi, samfunnsplanlegging og sosialantropologi). Instituttet har i tillegg en stor andel etter- og videreutdanning (eksempelvis MBA og MPA). Ved disse programmene har instituttet vært engasjert i utvikling av faglige, pedagogiske og teknologiske løsninger for flercampundervisning og distanseundervisning. Samlet har disse to studieprogrammene (MBA og MPA) om lag 350 studenter. MPA kjøres som en flercampusmodell (varierer hvilke steder den kjøres på), mens MBA er fleksibelt med undervisningsressurser på nett, støttet opp av onlineundervisning og fysiske samlinger i Tromsø. Vi ønsker å bruke disse erfaringene inn i

en prosess der fysisk struktur på campus utvikles slik at den støtter opp om og videreutvikler kvaliteten i vårt læringsmiljø. Det blir viktig å oversette de erfaringer som er gjort i våre fleksible utdanninger til den kvalitetshevingen vi mener er nødvendig for våre utdanninger på campus. I prosjektet er det derfor lagt opp til tilsetting av en pedagog som prosjektleder ved instituttet (jfr erfaringene fra det Juridiske fakultet her).

Umeå universitet har satset på fysisk struktur og alternative undervisningsformer, og har hatt suksess med dette. En gruppe av instituttets ansatte var der på ekskursjon for å lære mer om dette arbeidet for noen år siden. Vitenskapelig- og pedagogisk tilsatte fra Umeå universitet har i etterkant besøkt UiT for å dele sine erfaringer. Tilsatte fra de samfunnsvitenskapelige disiplinene i Umeå vil derfor bli brukt som ressurspersoner overfor egne tilsatte.

Prosjektet er fundert på en oppfatning om at tiltakene som foreslås vil være fordelaktig for de samfunnsvitenskapelige disiplinene ved ISV. Slik det framgår vil det også bidra til å styrke samarbeidet med Umeå som et viktig samarbeidsuniversitet, men ikke minst vil prosjektet bidra til en type prosess og kunnskap som er viktig for å realisere de ambisiøse målsettingene som UiT har satt for utdanningskvalitet.

Oversikt over tiltak

	2020	2021	2022	2023
Prosjektstyring	Arbeidsgruppe <ul style="list-style-type: none"> Inntil 12 medlemmer Ansvar: Utvikle grunnlags-rapport for prosjektet. Fokus på infrastruktur og kompetanse-behov. 	Styringsgruppe <ul style="list-style-type: none"> Inntil 5 medlemmer (minst 1 utenfor UiT) Prosjektkoordinator (pedagog) 	Styringsgruppe <ul style="list-style-type: none"> Inntil 5 medlemmer Prosjektkoordinator (pedagog) 	Styringsgruppe <ul style="list-style-type: none"> Inntil 5 medlemmer Prosjektkoordinator (pedagog) Ansvar: Oppsummering, prosjektvurdering . Seminar og rapport.
Utstyr og inventar	Avgrensning av arealer. Kartlegging og problembeskrivelse av arealer, inventar og teknologi. Undervisningsarealer: Pilotrom for testing av innredning (møblering) og digital teknologi.	Undervisningsarealer: Skifte av innredning og digitale løsninger, små rom (C-fløya). Fellesarealer: Utskifting av møbler. Utprøving av løsninger for innredning. Digitale forsøk.	Undervisningsarealer: Skifte av innredning og digitale løsninger, større rom (B-fløya). Fellesarealer: Utskifting av møbler, ny innredning resterende arealer.	
Ekspertise (eksternt)	Arkitekt (prosentandel, hele	Pedagog Umeå-samarbeidet	Pedagog Umeå-samarbeidet	Pedagog

	året), pedagog (full stilling, halve året)			
Opplæring	<ul style="list-style-type: none"> ○ Kartlegging og utvikling av opplæringstilbud. ○ Etablering, samarbeid utdanningskvalitet samfunnsvitenskap, Umeå universitet (i Umeå) 	Opplæring, generell del Faggruppe fra Umeå, seminar i Tromsø	Opplæring, spesielle utdanningstiltak	
Utdannings-tilbud	<ul style="list-style-type: none"> ○ Utvelgelse av emner fra porteføljen 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Gjennomføring av emner, gruppe I 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Gjennomføring av emner, gruppe I og II. 	

Budsjett

Kostnader

	2020	2021	2022	2023
Stillinger/personell	Arkitekt 500' Pedagog 500' 600'	Pedagog 1100' 600'	Pedagog 1100' 600'	Pedagog 1100' 600'
Arbeidsgruppe/styringsgruppe	Tur, besøk Umeå og Stockholm 20' x 12 → 240'	Styringsgruppe 50'	Styringsgruppe 50'	Styringsgruppe 50'
Innkjøp av utstyr og inventar	200' pilotrom	2 000'	150'	
Opplæring		Opplæring utenfor Tromsø 100' Umeå-samarbeid, reiser/opphold 75'	Opplæring utenfor Tromsø 100' Umeå-samarbeid, reiser/opphold 75'	Opplæring utenfor Tromsø 100' Umeå-samarbeid, reiser/opphold 75'

BETENKNING OM ANSKAFFELSE AV PRIVATSAMLING

Den finske boksamleren Ilkka Paatero har kontaktet fagansvarlig for samisk ved Universitetsbiblioteket i Tromsø, Erlend Hagan. Paatero, som er en pensjonert finansmann, ønsker å selge en samling med eldre samiske bøker og dokumenter som han har brukt flere tiår på å bygge opp. Han tilbyr å selge den for flere titalls tusen EURO under markedspris, med et klart ønske om at den holdes samlet og blir stilt til disposisjon for forskning og formidling. Prisen opplyst i epost 22. mars 2021, er **120.000 EURO**.

Samlingen består av 380 dokumenter og går helt tilbake til den aller eldste teksten som ble trykt på samisk, en pitesamisk messebok fra 1619. Paatero har systematisk samlet litteratur fra og om Sápmi, i form av religiøs litteratur, grammatikker og andre lærde avhandlinger, samt reiseskildringer og politisk-økonomiske forordninger. Samlingen inneholder sågar ett av manuskriptene som ble skrevet av lappmarksprester og som var med å danne grunnlag for den eldste monografien om samene, Johannes Schefferus' sjeldne bokverk *Lapponia* fra 1673. Schefferus inngår i Paateros samling i form av hele tre førsteutgaver og flere samtidige oversettelser.

En del av materialet i Paateros samling finnes ikke i Norge fra før. Andre finnes i enkelte eksemplarer i offentlige biblioteker, men til dels i ukomplett stand. Eksempelvis mangler flere sider i UiTs innbundne eksemplar av Schefferus' *Lapponia*. To tredeler av de aller eldste titlene i Paateros samling (utgitt før 1700) finnes ikke i offentlig eie i Norge overhodet og knapt i noe eksemplar i hele Norden.

UiTs Universitetsbibliotek har allerede en betydelig samling eldre litteratur fra og om nordområdene, inklusive Sápmi. En tematisk parallell er «lappolog» Just Qvigstads samling, som i dag oppbevares i et klimaregulert magasin ved Universitetsmuseet. Andre tilsvarende samlinger er kartsamlingen fra Gjesvær, som jo dekker de samiske områdene slik de ble fremstilt på trykte kart, og den komplette samlingen utgaver av Olaus Magnus' historie om de nordiske folkene (først utgitt 1555) samt Ultima Thule-samlingen, en større samling litteratur og kart fra Nordområdene gjennom alle tider. Likevel er det en hel del titler som vi ikke har fra tidligere.

Paateros tilbud ansees som generøst og utgjør en unik mulighet til å komplettere UiTs samling av den eldste litteraturen på og om de samiske språkene. Gjennom digitalisering er en del av titlene tilgjengelige for forskning. Men ut over symbolverdien ved å få disse titlene «i hus» ved et arktisk universitet som vårt, kan det erfaringsmessig ligge mye ekstra informasjon i de trykte eksemplarene. Det kan f.eks. være snakk om noteringer i margen av datidens prester og lærde, som gir tilleggsinformasjon og korrekturer. For ikke å snakke om 1600-tallsmanuskriptet som følger med i Paateros tilbud. Å få disse dokumentene i offentlig eie vil være en omfattende, men fullt håndterbar oppgave for Universitetsbiblioteket. Anslagsvis 10 hyllemeter med eldre litteratur og dokumenter lar det seg gjøre å innlemme i våre spesialmagasiner med dagens kapasitet.

Vi anbefaler bibliotekdirektøren å undersøke mulighetene for å finne finansiering til anskaffelsen. Før en eventuell kjøpsavtale signeres, bør samlingen besiktiges. Det er muligens komplisert å få til på kort sikt under dagens smittevern-restriksjoner, men Paatero bør få en antydning av hvordan UiT stiller seg til saken. Han er i dag 74 år og ved god helse, men man vet aldri.

Tromsø, 22. mars 2021

Henning Hansen

Erlend Hagan

Per Pippin Aspaas

Tillegg 26. mars

I løpet av de siste dagene har Erlend Hagan hatt to telefonsamtaler med Ilkka Paatero. Han presiserer at han ønsker å selge samlingen til UiT, fordi han tror den vil få et «godt hjem» her. Han har tro på at vi med vårt sterke og aktive fagmiljø innen samiske emner vil ta godt vare på samlingen og at den vil bli brukt i forskning og formidling. Det er ikke aktuelt å selge den til institusjoner i Finland. Tidsaspektet er ikke avgjørende, men Paatero antydte at det for ham ville være praktisk mulig å frakte samlingen til Enare i Nord-Finland, hvor han har en bolig. Dette kunne for eksempel skje i mai måned, dersom universitetet da er klart til å sende representanter for å besiktige samlingen. Før en slik besiktigelse finner sted, vil det være ønskelig å ha en modell for finansiering av anskaffelsen på plass.

Per Pippin Aspaas

Verdenskunnskap fra UiT

UiT har fått tildelt midler fra Norad til fem nye prosjekt i NORHED II-programmet:

https://uit.no/nyheter/artikkel?p_document_id=712935

Faggrupper ved BFE-fak koordinerer tre av prosjektene, i tillegg koordineres ett ved HSL-fak og ett ved IVT-fak. Seksjon for internasjonalt samarbeid (SIS) følger opp UiTs avtale med Norad om de fem prosjektene. De fem prosjektene har til sammen 14 partnerinstitusjoner i hele 11 land i Sør.

Prosjektene skal bidra til kapasitetsbygging innen sine faglige tema ved partnerinstitusjonene. Dette innebærer bl.a. samarbeid om forskning, utdanning, utstyr og stipendplasser for master, ph.d. og postdoc. Publisering som inngår i prosjektene har en klart vitenskapelig målgruppe (oppgaver og vitenskapelige artikler); målgrupper for formidling er i hovedsak lokale i forhold til partnerinstitusjonene.

Formål for prosjektet det søkes om er å formidle kunnskap, erfaringer og nyvinninger i disse prosjekt-samarbeidene til et norsk publikum.

UiT har lang tradisjon for komparativ forskning, også for forskningstema i nord-sør perspektiv. Det pågår for tiden et generasjonsskifte ved UiT på dette feltet. Formidling med et lokalt og norsk perspektiv er derfor viktig for å vise framdrift i fagmiljøene, bygge oppmerksomhet og øke potensialet for utvikling i tema som prosjektene arbeider med. Prosjektperiode vil være 24 mnd.

Prosjektskisse

Resultat:

- En månedlig nyhet fra NORHED II-prosjektene for et norsk publikum på uit.no
- Publisering også på norske redaktørstyrte forsknings- og bistandskanaler kanaler; forskning.no, khrono.no, bistandsaktuelt.no ol.

Innsats og støttebehov:

- Journalistfaglig person, kr 250.000
(Fortrinnsvis en som kan inngå i UiTs kommunikasjonsteam, evt. fra norsk fagpresse evt. lokale bidrag fra Sør)
- Reisepenger kr 150.000
- Tilskudd UiTs Fond for strategisk utvikling: kr. 200.000
- Tilskudd egenandeler: kontanter kr 200.000 - fordelt på deltagerfakultetene:
BFE-fak kr 80.000, HSL-fak kr 40.000, IVT-fak kr. 40.000, SIS kr 40.000

Bidrag til strategien Drivkraft i Nord

- UiTs satsingsområder, første setning: UiT skal bidra med kunnskap og menneskelige ressurser for å skape økonomisk, kulturell og sosial vekst og utvikling i nord.
- Avsnittet om innovasjon og formidling: UiT skal bidra til at forskningsbasert kunnskap ligger til grunn for samfunnsdebatten.
- Prosjektlederne har bred erfaring med internasjonale fagfelleverderte prosjektsamarbeid (må skaffe referanser)

Prosjektdrift

- BFE-fak søker om prosjektet. Oppgaver for drift av prosjektet vil bli håndtert av SIS i samråd med deltagende fakulteter og NORHED-kollegiet.